

SOCIO-PHILOSOPHICAL ANALYSIS OF THE ORIGINS OF THE CONCEPTS OF THE DEVELOPMENT OF VOCATIONAL AND SECONDARY SPECIALIZED EDUCATION IN THE CONTEXT OF THE TRANSFORMATION OF MARKET RELATIONS

Oybek Kuchkarov

Researcher

Fergana State University

Fergana, Uzbekistan

E-mail: oykuchkarov@mail.ru

ABOUT ARTICLE

Key words: educational integration, market relations, social philosophy, vocational education, secondary specialized education, labor market transformation.

Received: 10.12.24

Accepted: 12.12.24

Published: 14.12.24

Abstract: The article presents a socio-philosophical analysis of the origins of the concepts of professional vocational and secondary secondary education in the third transformation of market relations. The authors consider the historical and philosophical prerequisites for the development of educational systems, proposed by the main stages of the idea of forming the unity of professional and secondary secondary education. The study focuses on the influence of social, economic and cultural factors on development processes, as well as on their philosophical foundations, due to the need to form the integrity of the individual and adapt the education system to the changing needs of the labor market. Special attention is paid to the concepts of classical philosophers such as K.Marx and Henri Saint-Simon, whose ideas about the unity of mental and physical labor formed the basis of modern approaches to educational activities. The problems of globalization, digitalization and the need to train competitive specialists in a global market are also relevant. As a result of the analysis, it is concluded that the integration of vocational and secondary specialized education not only improves the quality of specialists, but also provides a mechanism for social mobility training and promotes a more

BOZOR MUNOSABATLARINING O'ZGARISHI SHAROITIDA KASB-HUNAR VA O'RTA MAXSUS TA'LIMNI RIVOJLANTIRISH TUSHUNCHALARINING PAYDO BO'LISHINING KELIB CHIQISHINI IJTIMOY-FALSAFIY TAHLIL QILISH**Oybek Qo'chqorov***Tadqiqotchi**Farg'ona davlat universiteti**Farg'ona, O'zbekiston**E-mail: oykuchkarov@mail.ru*

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: ta'limning integratsiyasi, bozor munosabatlari, ijtimoiy falsafa, kasb-hunar ta'limi, o'rta maxsus ta'lim, mehnat bozorining o'zgarishi.

Annotatsiya: Maqolada bozor munosabatlarning uchinchi o'zgarishida professional kasb-hunar va o'rta maxsus ta'lim tushunchalarining paydo bo'lishining kelib chiqishi ijtimoiy-falsafiy tahlili keltirilgan. Mualliflar kasbiy va o'rta maxsus ta'limning birligini shakllantirish g'oyasining asosiy bosqichlari tomonidan taqdim etilgan ta'lim tizimlarini rivojlantirishning tarixiy va falsafiy shartlarini ko'rib chiqadilar. Tadqiqot ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy omillarning rivojlanish jarayonlariga, shuningdek ularning falsafiy asoslariga, shaxsning yaxlitligini shakllantirish va ta'lim tizimini mehnat bozorining o'zgaruvchan ehtiyojlariga moslashtirish zarurati bilan bog'liq. K.Marks va Anri Sent-Simon kabi falsafa klassiklari kontseptsiyasiga alohida e'tibor qaratildi, ularning aqliy va jismoniy mehnat birligi haqidagi g'oyalari ta'lim faoliyatiga zamonaviy yondashuvlarning asosini tashkil etdi. Globallashuv, raqamlashtirish muammolari va global bozor sharoitida raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlash zarurati ham dolzarbdir. Tahlil natijasida kasb-hunar va o'rta maxsus ta'limning integratsiyasi nafaqat mutaxassislarning sifatini, balki harakatchanlikni ijtimoiy tayyorlash mexanizmini ham oshiradi, jamiyatda imkoniyatlarni yanada adolatli taqsimlashga yordam beradi degan xulosaga keldi.

СОЦИАЛЬНО-ФИЛОСОФСКИЙ АНАЛИЗ ИСТОКОВ ВОЗНИКНОВЕНИЯ ПОНЯТИЙ РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО И СРЕДНЕГО СПЕЦИАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИИ РЫНОЧНЫХ ОТНОШЕНИЙ**Айбек Кучкаров**

Исследователь
Ферганский государственный университет
Фергана, Узбекистан
E-mail: oykuchkarov@mail.ru

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: интеграция образования, рыночные отношения, социальная философия, профессиональное образование, среднее специальное образование, трансформация рынка труда.

Аннотация: В статье представлен социально-философский анализ истоков возникновения понятий профессионального профессионального и среднего среднего образования в третьей трансформации рыночных отношений. Авторы рассматривают историко-философские предпосылки развития образовательных систем, предлагаемые основными этапами идеи формирования единства профессионального и среднего среднего образования. В исследовании уделяется внимание влиянию социальных, экономических и культурных факторов на процессы развития, а также на их философские основания, обусловленные необходимостью формирования целостности личности и адаптации системы образования к меняющимся потребностям рынка труда. Особое внимание уделено концепции классиков философии, таких как К.Маркс и Анри Сент-Симон, чьи идеи о единстве умственного и физического труда легли в основу современных подходов к образовательной деятельности. Также актуальны проблемы глобализации, цифровизации и необходимости подготовки конкурентоспособных специалистов в условиях глобального рынка. В результате анализа сделан вывод о том, что интеграция профессионального и среднего специального образования не только повышает качество специалистов, но и механизмом социальной подготовки мобильности, способствует более справедливому распределению возможностей в обществе.

KIRISH

Kasb-hunar va o'rta maxsus ta'limning integratsiyasi texnologiyaning jadal rivojlanishi, globallashuv va mehnatning bozor munosabatlari tuzilishining o'zgarishi natijasida yuzaga kelgan bozor o'zgarishi sharoitida alohida yangilik bilan tavsiflanadi. Zamonaviy jamiyat yangi qiyinchiliklarga duch kelmoqda, masalan, ishchi kuchi malakasini oshirish, ijtimoiy

harakatchanlikni ta'minlash va ta'lim tizimlarini o'zgaruvchan iqtisodiy texnologiyalar va voqelikni rivojlantirishga moslashtirish zarurati. Ushbu jarayonlar mutaxassislarni tayyorlashga yondashuvlarni qayta ko'rib chiqishni, yaxlitlikni va samarali kadrlar tayyorlash tizimini ta'minlash uchun ta'limning turli darajalarini yaratish tendentsiyalarini birlashtirishni talab qiladi.

Mavzuning dolzarbligi, shuningdek, ta'minlashga qodir bo'lgan yangi ta'lim modellarini ishlab chiqish zarurati bilan bog'liq, talabalar uchun ta'lim traektoriyalarining moslashuvchanligi. Kasbiy vakolatlarining mehnat bozori talablariga muvofiqligi. Ijtimoiy adolat va aholining turli qatlamlari uchun ta'limning mavjudligi. Bozor munosabatlarining o'zgarishi sharoitida, hayot davomida kompetentsiya, moslashuvchanlik va o'rganish qobiliyatiga e'tibor qaratilganda, kasbiy va o'rta maxsus ta'lim jamiyatining integratsiyasi rivojlanishning asosiy ko'rsatkichiga aylanadi.

Ijtimoiy-falsafiy jihatlariga, tarixiy va falsafiy jihat ta'lim rahbari g'oyalarining kelib chiqishi ma'rifat falsafasiga borib taqaladi, bu erda odamni fuqaro va professional sifatida tayyorlash zarurati paydo bo'ldi. K.Marks: *"Kelajak jamiyatida mehnat nafaqat ishlab chiqarish vositasi bo'ladi, balki insonni har tomonlama rivojlantirish vositasiga ham aylanadi,"* [1. 124.] - degan bo'lsa, A.Sent-Simon esa, *"Jamiyatni tashkil qilishda mehnatning har bir turini teng muhim deb bilish kerak. Aqliy mehnat va jismoniy mehnatni ayratish emas, balki ularni uyg'unlatirish jamiyatning taraqqiyotiga olib keladi. Buning uchun esa ta'lim tizimi ushbu birlashuvga asoslanishi lozim"* [2. 286.] aqliy va jismoniy mehnatni ta'lim orqali birlashtirish g'oyasi haqida fikr yuritganlar.

Ijtimoiy jihati sifatida amalga oshirilayotgan chora-tadbirlarning integratsiyasi aholining yuqori qatlamini sifatli oshirishga imkon beradigan ijtimoiy tabaqalanishning pasayishini ta'minlaydi. Bu, ayniqsa, noqulay (qishloq) hududlar aholisi uchun ijtimoiy harakatchanlikni oshiradi.

Transformatsiya falsafasiga to'htalsak, bozor munosabatlarining zamonaviy o'zgarishlari ta'limning an'anaviy rolini qayta ko'rib chiqishni talab qiladi. Bu erda pragmatizm falsafasi asosiy rol o'ynaydi, u bilimlarning amaliy qiymatiga e'tibor beradi. Ekzistensializm falsafasi nuqtai nazaridan, ta'lim tizimlarining integratsiyasi har bir insonga o'z imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish va o'zgaruvchan dunyoda o'z o'rnini topish imkonini beradi. Ekzistentsializmning yorqin namoyondalaridan Jan-Pol Satrning: *"Inson oldindan belgilangan mohiyatga ega emas, u o'z mohiyatini o'zi yaratadi. Ta'lim insonga ushbu imkoniyatni anglash va o'z imkoniyatlarini amalga oshirishda yordam beruvchi vositadir,"* [3. 322.] degan fikrlari ham qiziqish o'yg'atadi.

Axloqiy jihatga, kasb-hunar va o'rta mahsus ta'limning integratsiyasi mutaxassislarni tayyorlash uchun imkoniyatlar tengligi, ijtimoiy adolat va davlat va biznesning ma'naviy

javobgarligi masalalarini ko'taradi. Estetik ta'lim nafaqat kasbiy rivojlanishga, balki shaxsni shakllantirishga hissa qo'shadigan sharoitlarni yaratish zarurligini anglatadi.

Globallashuv jihatiga, integratsiya sharoitida ta'lim ko'p madaniyatli muhitda ishlashga qodir raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlashning tizimli tarkibiy qismiga aylanadi. Shunday qilib, bozor munosabatlarining o'zgarishi sharoitida kasb-hunar va o'rta maxsus ta'lim mavzusi chuqur ijtimoiy-falsafiy asoslarga ega va ta'lim tizimini yangi iqtisodiy va istiqbolli voqelikka moslashtirish bilan bog'liq zamonaviylik muammolariga javob beradi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev yoshlar o'zlarining namoyon bo'lishi va mehnatida bozor munosabatlari o'zgarishi sharoitida kasb-hunar va o'rta maxsus ta'lim tizimini rivojlantirish tamoyillarini doimiy ravishda hisobga olganligini quydagi so'zlarida namoyon bo'ladi: *"Asosan, texnik maktablarga yondashuvlarni o'zgartirish kerak. Ular institutga kirishning oson usullari, murakkab kasb beradigan va raqobatbardosh mehnat bozorini shakllantiradigan tizim bo'lmisligi kerak"* [4.].

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Bozor munosabatlarining o'zgarishi sharoitida kasb-hunar va o'rta maxsus ta'limning ijtimoiy-falsafiy tahlili ko'p qirrali ilmiy muammodir. Asosiy e'tibor ta'lim tizimlari, ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlar va ta'lim tushunchalarining falsafiy asoslari o'rtasidagi o'zaro ta'sirni o'rganishga qaratilgan.

Ta'limni tahlil qilishning falsafiy asoslari va kontseptual yondashuvlariga, ta'limning ijtimoiy falsafasi ta'limni jamiyatdagi bilim, *qadriyat va ko'nikmalarni qayta tiklash uchun muhim bo'lgan ijtimoiy institut deb biladi*. P.Burdierning [5. 288.] so'zlariga ko'ra, *ta'lim madaniy kapital mexanizmi orqali ijtimoiy tuzilmalarning ko'payishiga yordam beradi*. J.Dyui [6. 160.] faol fuqarolikni shakllantirishda *ta'limning rolini ta'kidladi, bu ayniqsa bozor o'zgarishi sharoitida muhim ahamiyat kasb etadi*;

ijtimoiy o'zgarish nazariyasi bozor munosabatlarining o'zgarishi sharoitida ta'lim modernizatsiyaga W.Rostow [7. 240.], *postmodernizm va globallashuvga* E.Giddens [8. 528.] nazariyalari prizmasi orqali o'rganiladi. Ushbu yondashuvlar ta'lim tizimlarini iqtisodiy va texnologik muhitdagi o'zgarishlarga moslashtirishga qaratilgan; tarixiy va falsafiy jihatlar Kasb-hunar ta'limi tushunchalarining kelib chiqishi ma'rifat davrida, iqtisodiyot ehtiyojlari uchun mutaxassislarni tayyorlash g'oyasi birinchi marta paydo bo'lgan paytdan boshlanadi. *Ta'limni shaxs va jamiyatni rivojlantirish jarayonlari bilan bog'laydigan* I.Kant [9. 158.] va G.Gegelning [10. 288.] asarlari muhim rol o'ynadi.

Kasbiy ta'limni rivojlantirishning iqtisodiy va falsafiy jihatlarini, *bozor iqtisodiyotining ta'lim jarayonlariga ta'siri* M.Kastels [11. 136.], R.Inglxartlarning [12. 347.] zamonaviy tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, *bozor munosabatlarining o'zgarishi kasbiy ko'nikmalarga*

bo'lgan talabni belgilaydi. Global mehnat bozori talablariga muvofiq ta'lim dasturlarini yangilash zarurati tug'iladi;

ta'limdagi neoliberal nutq Neoliberalizmga asoslangan yondashuvlar *ta'lim jarayonlarini tijoratlashtirish va individuallashtirish zarurligini ta'kidlaydi*. Ushbu yo'nalishni tanqid qiluvchilar (masalan, J.Ransier [13. 152.]) kam ta'minlangan ijtimoiy guruhlar uchun ta'lim olish imkoniyatining pasayishi xavfini ta'kidlaydilar;

ta'lim inson kapitali sifatida "*inson kapitali nazariyasi*"ga T.Shults [14. 344.], G.Bekerlar [15. 98-99.] ta'limning shaxsning iqtisodiy samaradorligini oshirishdagi roliga e'tibor qaratadi. Bozor o'zgarishi sharoitida raqobatbardosh ishchi kuchini shakllantirish vositasi sifatida kasbiy tayyorgarlikning ahamiyati ortib bormoqda.

Ijtimoiy-madaniy va siyosiy jihatlar: davlat va jamiyatning roli ta'lim sohasidagi davlat siyosati ijtimoiy normalar va qadriyatlarni shakllantiradi. "*Ijtimoiy davlat*" nazariyasiga ko'ra, T.Marshall [16. 368.] ta'lim jamiyatda teng imkoniyatlarni ta'minlash vositasidir; ijtimoiy tabaqalanish va ta'lim olish imkoniyati kasbiy ta'lim ko'pincha ijtimoiy harakatchanlik mexanizmi sifatida qoraladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bozor o'zgarishi sharoitida ta'lim imkoniyatlari ijtimoiy guruhlar o'rtasida notekis taqsimlanishi mumkin;

madaniyat va ta'lim o'ziga xosligi *madaniy yondashuvlarga* K.Girz [17. 188.] madaniy qadriyatlar va ta'lim strategiyalarining o'zaro ta'siriga e'tibor qaratadi, bu ayniqsa globallashtirish davrida muhimdir.

Ta'lim tizimlarini modernizatsiya qilishga amaliy yondashuvlar:

kompetentsiyaga asoslangan yondashuv zamonaviy pedagogika talabalar o'rtasida dinamik bozor munosabatlariga qo'shilish uchun zarur bo'lgan vakolatlarni shakllantirishga urg'u beradi;

raqamlashtirish va innovatsiyalar texnologik o'zgarishlar raqamli vositalarni ta'lim jarayoniga birlashtirishni talab qiladi. Bu texnologiya mavjudligi va raqamli tengsizlik masalalarini ko'taradi;

ta'lim va biznes hamkorligi kasbiy ta'lim muassasalari va ish beruvchilar o'rtasidagi hamkorlik mutaxassislarni tayyorlashning asosiy elementiga aylanadi, bu "*dual ta'lim*" amaliyotchilari tomonidan tasdiqlanadi. Bozor munosabatlarining o'zgarishi sharoitida kasb-hunar va o'rta maxsus ta'limning ijtimoiy-falsafiy tahlili ta'lim tizimlarini rivojlantirishning asosiy muammolari va istiqbollarini aniqlashga imkon beradi. Ushbu mavzuning ko'p qirraliligi falsafiy, iqtisodiy va ijtimoiy-madaniy yondashuvlarni birlashtirgan fanlararo tadqiqotlarni talab qiladi.

NATIJA VA MUHOKAMA

Sharq va G'arb xususiyatlarini hisobga olgan holda mavzuimiz doirasida o'tkazilgan

tadqiqotlarning qiyosiy tahliliga quydagicha yondashishimiz mumkin:

Sharq xususiyatlari: tarixiy va madaniy kontekst, Sharq mamlakatlarida kasb-hunar ta'limi an'anaviy ravishda kollektivizm ob'ekti orqali ko'rib chiqilgan bo'lib, unda o'quv dasturlari o'ziga xos ambitsiyalarga emas, balki jamiyat ehtiyojlariga qaratilgan. Masalan, Xitoyda Konfutsiy falsafasi jamiyat oldidagi burch va axloqiy tarbiyani ta'kidlab, ta'lim tizimining rivojlanishida iz qoldirdi;

madaniy qadriyatlar bilan integratsiya, sharqshunoslik o'qitishning an'anaviy yondashuvlarini hisobga oladi, masalan, murabbiylik (*"usta-shogird (talaba)"*) va milliy o'ziga xoslikni saqlash. Yaponiya va Janubiy Koreya kabi mamlakatlarda kasb-hunar ta'limi uzluksiz va kutilgan falsafa bilan birlashadi (*kaidzen*);

bozor sharoitlariga munosabat: Sharqiy yondashuvlar ko'pincha davlat tomonidan tartibga solish va strategik rejalashtirishga qaratilgan bo'lib, bu erda asosiy rol texnologik klasterlarni rivojlantirish kabi uzoq muddatli maqsadlarni belgilaydi (masalan: *Singapur modeli*). Bozor o'zgarishi davrida asosiy e'tibor sanoat tendentsiyalariga muvofiq dasturlarni moslashuvchan o'qitishga qaratilgan.

G'arb xususiyatlari: individualizm va pragmatizm, G'arb falsafasida kasbiy ta'lim nafaqat jamoat transporti muammolarini hal qilish, balki shaxsiy o'sish va iqtisodiy harakatchanlik vositasi sifatida qabul qilinadi. Asosiy e'tibor tanqidiy fikrlash va innovatsiya qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan;

bozorga dinamik moslashish, G'arb tadqiqotlari ko'pincha to'rtinchi iqtisodiy globallashtirish sharoitida kasbiy ta'limni ko'rib chiqadi, bu erda ta'lim standartlari mehnat bozorining o'zgaruvchan ehtiyojlariga tezda moslashadi. Masalan, AQShda mahalliy iqtisodiyot talablariga javob beradigan moslashuvchan o'quv dasturlarini taklif qiluvchi *"jamoat kollejlari"* tizimi keng rivojlangan;

boshqaruv va moliyalashtirish modellari, G'arbda iqtisodiyotda ta'lim markazlashtirilmagan, bu esa o'ziga xos ta'lim dasturlarini ishlab chiqish va ishlab chiqish o'rtasida raqobat qobiliyatini ta'minlaydi. Moliyalashtirish ko'pincha davlat-xususiy sheriklik asosida amalga oshiriladi, bu esa innovatsiyalarni samarali amalga oshirishga imkon beradi.

Xususiyat	Sharq	G'arb
Falsafiy asos	Kollektivizm, milliy identiklik, qadriyatlarga sodiqlik	Individualizm, pragmatizm, innovatsiyalar
Davlatning o'rni	Davlatning kuchli aralashuvi	Demarkazlashtirish, davlat-xususiy sheriklik
Ta'limdagi o'zigaxoslik	Konservativizm, universallik, kasbga yo'naltirish	Liberalizm, tor ixtisoslashuv, intellektual faollik

1-jadval: Mazkur jadvalda Sharq va G'arbdagi ta'lim sohasidagi o'ziga xos xususiyatlari

qiyosiy tahlil qilingan.

Umumiy fikr-mulohazalarga tayanga holda, quydagi mualluflik ta’rifimizni keltirishimiz mumkin: *“bozor munosabatlarining o‘zgarishi sharoitida kasb-hunar va o‘rta maxsus ta’limni rivojlantirish tushunchalarining paydo bo‘lishining kelib chiqishini ijtimoiy-falsafiy tahlil qilish - bu mehnat bozorining o‘zgaruvchan talablariga moslashtirilgan ta’lim kontseptsiyalarining shakllanishi va evolyutsiyasining tarixiy, madaniy, ijtimoiy-iqtisodiy va falsafiy asoslarini aniqlashga qaratilgan tizimli tadqiqot. ularning ijtimoiy barqarorlik, rivojlanish va ijtimoiy barqarorlikni ta’minlashdagi roli. inson kapitali va milliy o‘ziga xoslikni saqlash”*.

XULOSA

Mavzuimiz doirasida quydagi ilmiy va amaliy xususiyatlarga ega xulosalar keltirdik:

kasbiy ta'limning tarixiy va falsafiy asoslari, kasb-hunar va o'rta maxsus ta'lim tushunchasi ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlar va falsafiy oqimlar ta'siri ostida shakllangan. Sharq va G'arb yondashuvlari diqqatni kuchaytiradi: Sharq an'analarining jamoaviy qadriyatlariga va G'arbdagi individualistik yondashuvga. Bozor munosabatlarining o'zgarishi an'anaviy va zamonaviy yondashuvlarni qabul qilishni talab qiladigan ta'lim modellarini qayta ko'rib chiqish zarurligini rag'batlantiradi;

bozor o'zgarishlarining holati, rejalashtirilgan iqtisodiyotdan bozor iqtisodiyotiga o'tish, shuningdek, globallashtirish tez o'zgaruvchan mehnat bozori talablariga moslashtirilgan kasb-hunar ta'limi zarurligini kuchaytirdi. O'rta kasb-hunar ta'limi tizimi bolalar va o'rta biznes uchun malakali mutaxassislarni tayyorlashning asosiy elementiga aylanmoqda;

kasbiy ta'limning ijtimoiy roli, ta'lim nafaqat iqtisodiy, balki asosiy qo'llab-quvvatlash funksiyasini ham ta'minlaydi, rangga o'tishga va ijtimoiy barqarorlikni saqlashga yordam beradi. Ayniqsa, ijtimoiy zaif aholi uchun ta'lim dasturlarining mavjudligi va inklyuzivligiga e'tibor qaratish muhimdir.

Mavzuni ijtimoiy-falsafiy jihatdan tadqiq etishni yanada rivojlantirish bo'yicha quydagi taklif va tavsiyalarni keltirdik:

integratsiyalashgan fanlararo yondashuv, kasbiy ta'limni rivojlantirishning transformatsion bozorini chuqur tahlil qilish uchun falsafiy, sotsiologik va iqtisodiy usullardan foydalangan holda tadqiqotlarni davom ettiring. Ta'lim jarayonida an'anaviy qadriyatlar va zamonaviy texnologiyalarning o'zaro ta'sirini o'rganish;

mehnat bozori integratsiyasi, ta'lim tashkilotlarining biznes bilan samarali o'zaro ta'siri mexanizmlarini va tegishli ta'lim dasturlari uchun yondashuvlarni yaratish. Mehnat bozori prognozlari asosida traektoriyalarni o'qitish uchun dinamik rejalashtirishni joriy etish;

globallashtirish va mahalliyashtirish: mahalliy madaniy va iqtisodiy sharoitlarni hisobga olgan holda kasbiy ta'limning global standartlarini birlashtirgan dasturni ishlab chiqish. Eng yaxshi amaliyotni o'rganadi

Mavzumizga oid qarashlarga milliy islohotlarning ta'siri havola qilamiz:

Yangi O'zbekistonning tashkil etilishi sharoitida kasb-hunar va o'rta maxsus ta'lim tizimini bozor iqtisodiyotiga integratsiyalashuviga e'tibor qaratgan holda o'zgartirish muhim rol o'ynaydi. So'nggi yillarda qabul qilingan islohotlar global muammolar va mahalliy xususiyatlarga muvofiq ta'lim tizimini modernizatsiya qilish zarurligini aks ettiradi.

Ijtimoiy-falsafiy tahlil shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda ta'limning tarixiy asoslari kollektivistik qadriyatlar va milliy o'ziga xoslik bilan chambarchas bog'liq bo'lib, ularni innovatsion yondashuvlar bilan sintez qilishni talab qiladi.

Bozor moslashuvchanligi, xususiy sektorni ta'limga joriy etish bilan birga O'zbekistondagi bozor munosabatlari an'anaviy ta'lim modellarini qayta ko'rib chiqishni va moslashuvchan o'quv dasturlarini joriy etishni talab qiladi. Agrosanoat majmuasi, sanoat, it-sektor va milliy iqtisodiyotning boshqa muhim tarmoqlari ehtiyojlarini qondirishga qaratilgan dasturlar alohida ahamiyat kasb etmoqda.

Kasbiy ta'limning ijtimoiy barqarorlikdagi o'рни, O'zbekistonda o'rta maxsus ta'lim ishsizlik darajasini pasaytirish va ijtimoiy harakatchanlikni oshirish kabi ijtimoiy muammolarni hal qilishda muhim vosita hisoblanadi. Bu, ayniqsa, qishloq joylarida va ijtimoiy zaif guruhlar uchun to'g'ri keladi.

Istiqbolli rivojlanish bo'yicha quydagi milliy tavsiyalarni sizlarga havola qilamiz:

Mehnat bozori bilan aloqani chuqurlashtirish, ta'lim muassasalarining korxonalar bilan to'g'ridan-to'g'ri hamkorlik qilish mexanizmlarini ishlab chiqish, shu jumladan Dual o'quv dasturlari va amaliy stajirovkalarni yaratish. Ta'lim standartlari va o'quv dasturlarini shakllantirish jarayonida biznes va sanoat vakillarini faol jalb qilish.

Milliy o'ziga xoslikni saqlash, O'zbekiston madaniy va tarixiy an'analarini o'rganish bilan bog'liq fanlarni o'quv dasturlariga joriy etsin, milliy qadriyatlarning uzviylikini saqlab qolsin. Ta'lim va tarbiyaning uyg'un yondashuvni shakllantirish uchun Sharq pedagogikasining boy merosidan foydalaning.

Raqamlashtirish va innovatsiyalar, masofaviy va aralash ta'lim uchun platformalar yaratish orqali raqamli ta'lim texnologiyalarini rivojlantirishni davom eting, ayniqsa chekka hududlardagi talabalar uchun. Zamonaviy texnologiyalardan foydalangan holda innovatsion o'qitish metodikasi va o'quv mazmunini joriy etishga ko'maklashish.

Ta'limning mavjudligi va sifatini oshirish, aholining ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlari, shu jumladan grantlar va stipendiyalar tizimi uchun o'rta maxsus ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirish. O'zgaruvchan ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlarga moslashish maqsadida ta'lim xizmatlari sifatini muntazam monitoring qilish.

Xalqaro ta'lim makoniga integratsiya, ilg'or tajribalarni o'zlashtirish uchun xalqaro ta'lim va ilmiy institutlar bilan hamkorlikni mustahkamlash. Etakchi xorijiy universitetlar va kollejlilar bilan ikki tomonlama diplom dasturlarini yaratish.

Umumiy xulosa sifatida: Yangi O'zbekiston kontekstidagi ijtimoiy-falsafiy tahlil kasb-hunar va o'rta maxsus ta'lim tizimida an'anaviy qadriyatlar va zamonaviy bozor yondashuvlarini birlashtirish zarurligini tasdiqlaydi. Milliy xususiyatlar va global tendentsiyalarga e'tibor qaratgan holda, O'zbekiston mintaqa mamlakatlari uchun muvaffaqiyatli ta'lim islohotlarining namunasi bo'lishi mumkin.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. К.Маркс, Ф.Энгельс Немецкая идеология - Москва: Изд-во политической литературы, 1988. - С 124.
2. Анри Сен-Симон. Избранные произведения (в 2 т. пер. с фр. под ред. Л.С. Цетлина. - Москва, Ленинград: Изд-во Акад. наук СССР. - 1948. - Т. 2. - С. 486.
3. Сартр Жан-Поль Экзистенциализм - это гуманизм // Сумерки богов. - Москва: Политиздат, 1989. - С. 322.
4. https://e-cis.info/news/567/101090/?utm_source=chatgpt.com
5. Социоанализ Пьера Бурдьё. Альманах Российско-французского центра социологии и философии Института социологии Российской Академии наук. - Москва: Институт экспериментальной социологии, 2001. - С. 288.
6. Дьюи Джон Общество и его проблемы. (Перевод с англ. И.И.Мюрберг, А.Б.Толстова, Е.Н.Косиловой.) - Москва: Идея-Пресс, 2002. - С. 160.
7. Росту У. Стадии экономического роста. (Фредерик А.) - Прегер: 1961. - С. 240.
8. Э.Гидденс Устроение общества: очерк теории структуризации (2-е изд.) - Москва: Академический Проект, 2005 - С. 528.
9. Роджер Скратон Кант: краткое введение (пер. с англ. А.Голосовский) - Москва: АСТ, 2006 - С. 158.
10. Шаймухамбетова Г.Б. Гегель и Восток. Принципы подхода. - Москва: Издательская фирма "Восточная литература" РАН, 1995. - С. 288.
11. Кастельс М. Власть коммуникации. (Серия "Переводные учебники ВШЭ".) - Москва: Изд-во ВШЭ. 2016. - С. 136.
12. Инглхарт Р. Культурная эволюция: как изменяются человеческие мотивации и как это меняет мир (пер. с англ. С.Л.Лопатиной, под ред. М.А.Завадской, В.В.Костенко, А.А.Широкановой, научн. ред. Э.Д.Понарин.) - Москва: Мысль, 2018. - С. 347.
13. Жан Рансьер Невежественный учитель (пер. с англ. Виктора Лапицкого) - Москва: Музей-Гараж, 2023. - С. 152.
14. Schultz T.W. The Economic Value of Education. - New York: Colambia University Press. 1963. - P. 344.
15. Becker G. Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with special reference to education. - New-York - London: National Bureau of Economic Research, 1973. - P. 98-99.
16. Маршалл Т. Сила географии: десять карт, раскрывающих будущее нашего мира (пер. с англ. А. Зайцева.) - Москва: КоЛибри, 2021. - С. 368.
17. Geertz C. Works and Lives. The Anthropologist as Author. - Stanford University Press. 1988. - P. 188.